ناسیۆنالیزمی مەترسیدارو بێ مەترسی چییە؟.. حەمید تەقوایی وەڵام دەداتەوە!

دیمانەی سیاوەشی شەهابی لەگەڵ حەمید تەقوایی
وەرگێڕانی بۆ کوردی: کاوە عومەر
ئەیلوولی ٢٠١٣

ناسیۆنالیزمی مەترسیدارو بێ مەترسی چییە؟ باس لەوە کراوە کە ناسیۆنالیزم جیاوازی هەیە لەگەڵ ڕەگەز پەرستی. ئایا ئەوە وایە؟
ئایا دەکرێت ڕەگەزپەرست نەبیت بەڵکو ناسیۆنالیست بیت یان نیشتمانپەرست؟
حەمید تەقوای: ناسیۆنالیزم جیاوازە لە ڕەگەزپەرستی، بەڵام ئەم دووانە سەربەخۆ نین لە یەکتر. هەردوو ڕەگەزپەرستەکە هێڵی ناسیۆنالیستی بەهێزیان هەیە و ناسیۆنالیستەکان هێڵی ڕەگەزپەرستیان هەیە. شانازیکردن بە باوباپیران و ئەژدادو ئابادوە (کە بە بڕوای ناسیۆنالیستەکان هەمیشە شانازین و مایەی شانازین!) بناغەی هەر جۆرە ناسیۆنالیزمێکە (لە میانەڕەوەوە بۆ توندڕەوە) و ئەم شانازیکردنە بە نەسەبنامەش هەمان ڕەگەزپەرستییە. ناسیۆنالیستەکانی بەریتانی و ئەمریکی بە باپیرە ئەنگلۆساکسۆنەکانیان ناودەبەن، ناسیۆنالیزمی ئێرانی بە باپیرانی ئاریان ناودەبات و ئەوی دیکەشیان بە باپیرانی ئەڵمانی ناودەبات. یەکێکیان بە زەلیلکردنی ڕەگەزی عەرەب (عەرەبی بزن مژخۆر و هتد) بالادەستی خۆی نیشان دەدات، ئەوی دیکەیان بە زەلیلکردنی تورک و ڕەشپێستەکان، یان وەک لە وڵاتانی سکاندیناڤیا پێی دەوترێت “سەر ڕەش”. ئەم ڕەگەزپەرستیی و خۆپەرستییە بەشێکی دانەبڕاوە لە هەر جۆرە ناسیۆنالیزمێک. ڕەگەزی هاوبەش لە پاڵ زمان و خاك و مێژوو و زمان و نەریت، بە پێی پێناسەکە، بناغەی نەتەوە و نەتەوایەتین. وە ئەم ڕەگەزە هاوبەش و نەسەبنامە هاوبەشە، بێگومان ئەفسانەیەکە کە پێکەوە تواوەتەوە بۆ ئەوەی بنەمایەک بۆ ناسیۆنالیزم دابین بکات.
هەر لەو چاوپێکەوتنەدا “ناسیۆنالیزمی توندڕەوەدا باسم لەوە کرد کە درەختی بنەماڵەی(شەجەرەی خێزان)ی ناسیۆنالیستێکی ئێرانی هەمیشە بە کوروش و داریوش دەگەڕێتەوە نەک بە دەیان ئیمپراتۆر و خان و پاشا و فەرمانڕەوای تری عەرەب و تورک و مەغۆل کە تێیدا بوون ئەم وڵاتە بە ماوەیەکی زۆر، ئەوان فەرمانڕەوای خاك بوون و

لەگەڵ خەڵک و هێز و خێڵەکانیان لەم جوگرافیا سیاسییەدا دەژیان کە ئەمڕۆ پێی دەڵێین ئێران. ئاری و فارسی بوون، یان بە زاراوەیەکی وردتر، دروستکردنی مێژوو و مێژووی خوێن-ڕەگەز بەخۆ، پێکهاتەیەکی گرنگی ئێرانیبوونە. تەنانەت لە نێو "هاوڵاتیە" فارسەکانیاندا، خۆبەزل زانن. ئەمانە خاوەن ماڵن و ئەوانی تریش "پاسەوانی بۆ پەرۆشی سنورن! لە نێو هەموو گەلانی تردا کەم تا زۆر هەمان ڕەگەزپەرستی خوێن-ڕەگەز هەیە.

سیاوەش شەهابی: لە چاوپێکەوتنێکی پێشوودا وتت کە ناسیۆنالیزمی ئەمڕۆ ئەو کارە دەکات کە ئایین و کەنیسە لە سەدەکانی ناوەڕاستدا کردیان. مەبەستت چییە؟ ئەرکی ناسیۆنالیزم لە ڕابردوودا چی بووە کە ئەمڕۆ جیاواز بووە؟

حەمید تەقوایی: ماناکەی ڕوونە. مانای ئەم بەراوردکردنە ئەوەیە کە هەمان ئەو ڕۆڵەی کە ئایین لە سەدەکانی ناوەڕاستدا لە پاراستنی ستەمکاری فیوداڵیدا بینیویەتی، ئەمڕۆ ناسیۆنالیزم لە پاراستنی ستەم و تاڵانکاری سەرمایەداریدا دەیگێڕێت. باسەکە لەسەر ڕابردووی ناسیۆنالیزم نییە. ناسیۆنالیزم بە مانا مۆدێرنەکەیەوە لەگەڵ دروستبوونی دەوڵەت-نەتەوە لە چەند ساڵی ڕابردوودا (بە بەراورد لەگەڵ شۆڕشە پیشەسازییەکان و سەرهەڵدانی چینی سەرمایەداری) سەری هەڵداوە و بۆتە ئایدیۆلۆژیای باڵادەستی حکومەت و کۆمەڵگاکان. لە سەدەکانی ناوەڕاستدا ناسیونالیزم بە مانا مۆدێرنەکەی بوونی نەبووە و پەیوەندیی نەتەوەیی یان وڵات و دەمارگیری ڕۆڵێکی تەواو پەراوێزی هەبووە بە بەراورد لەگەڵ ڕەخنە و پەیوەندییە ئایینی و نەتەوەیی و خێڵەکییەکان (دەستوپەیوەندی ماڵە فیۆداڵییەکان). بۆیە ڕابردووی ناسیۆنالیزم لە ڕۆڵی ئەمڕۆیدا جێگەیەکی ئەوتۆی نییە. بنەمای ماددی ناسیۆنالیزم، وەک لە چاوپێکەوتنی پێشوودا ئاماژەم پێکرد، دروستبوونی وڵاتێک بۆ واتای قۆرخکردنی بازاڕی کار و کاڵا و چالاکی کەڵەکەبوون و سووڕانەوەی سەرمایە بۆ سەرمایەدارەکان (چینی دەسەڵاتدار) لە هەر وڵاتێکدا لە کێبەرکێدا لەگەڵ ئەوانی دیکەدا وڵاتەکان. ئەرکی ناسیۆنالیزم بۆ چینە دەسەڵاتدارەکان لە بنەڕەتدا ئەوەیە کە بەرژەوەندییەکانی کەمینەی سەرمایەداری دەسەڵاتدار بگۆڕێت بۆ بەرژەوەندی نەتەوەیی و ئیرادەی هەموو خەڵک، هەروەها داپۆشینی هەڵاواردن و نادادپەروەرییە گەورە چینایەتییەکان لە ژێر ئاڵای یەکێتی نەتەوەیی و شانازیی نەتەوەیی و نەتەوەیی ڕێزلێنان. فیودالەکان خەڵکیان بۆ ئایینی خەیاڵاوی و گوێڕایەڵ و ملکەچی دەهێشتەوە و سەرمایەدارەکانیش بۆ ناسیۆنالیزم و خاک و ناسیۆنالیزم دەهان هێڵنەوە.

بێگومان لە سەردەمی ئێمەدا تا ئێستاش ئایین بۆ پاساودانەوەی

هەژاری و بێ یاسایی بەکاردەهێنرێت (کۆماری ئیسلامی نموونەیەکی دیارە)، بەڵام ناسیۆنالیزم ڕۆڵی یەکەم دەگێڕێت. وەک نموونەیەک، جیاکردنەوەی ئایین لە دەوڵەت و عەلمانییەت لە زۆرێک لە کۆمەڵگاکاندا وەک بەهایەکی ئەرێنی و پێشکەوتنخواز ناسێنراوە، بەڵام لە هەموو وڵاتاندا، بەبێ جیاوازی، ناسیۆنالیزم و حەزکردن بۆ وڵات و مێژوو و زمانی خۆی بەسەر “بێگانەکان”دا ” و “بێگانە” بە تەواوی پەسەند و قبووڵکراوە و تەنانەت پێچەوانەکەی – واتە یەکسانکردنی میللەتی خۆت لەگەڵ باقی خەڵکی جیهان – بە سەرزەنشت ونا ئەخلاقی دادەنرێت. مارکس دەڵێت ئایدیۆلۆژیای باڵادەستی کۆمەڵگایەک ئایدیۆلۆژیای چینی دەسەڵاتداری ئەو وڵاتەیە. وە ناسیۆنالیزم نموونەیەکی ڕوونی ئەم ڕاستییەیە.

سیاوەش شەهابی: ئەوە وتتان باوەڕ بوون بە مافی مرۆڤی جۆری “کوورشی کەبیر” هەوڵێکی سیاسیشە بۆ بەهێزکردن و پاڵنانی ناسیۆنالیزمی ئێرانی و ئاریانیزم و پاشایەتی لە کۆمەڵگادا. بەڵام کەسانێک هەن دەڵێن ئەمە کاری ئەمەیە تەنیا بۆ نیشاندانی کولتوری بەرزی گەلی ئێرانە و ئەمە گەلی ئاشتیخواز و خۆبەخش بووین و نە باوەڕمان بە پاشا هەیە و نە بە ناسیونالیزم. وەڵامت چییە بۆ ئەم پۆلە؟ ئایا نابێت خەڵک شانازی بەو ڕاستییەوە بکەن کە یەکێک لە پاشاکانی ڕابردوو بە پێچەوانەی پاشاکانی پێش خۆیەوە بۆ نموونە ئازادی ئایینی لە بابل دروست کردووە؟ ڕات چییە لەسەر ڕێزگرتن لە کەسایەتییە مێژووییەکان بە نمایشکەیان، وەک سەعدی و حافز، یان سەتارخان و باقرخان؟ ئایا ئەم کردارانە بە بەهێزکردنی ناسیۆنالیزمە؟ کۆمەنیزمی کرێکاری چۆن مامەڵە لەگەڵ ئەم پرسەدا دەکات؟

حەمید تەقوایی: حسابی کوورش جیایە لە حافز و سەعدی و سەتار خان. کوروش ئیمپراتۆرێکی فەتحکەر بوو، هیچ ئیمپراتۆرییەتێک، هەرچەندە میهرەبان و دڵ ناسک بێت، بە شەڕ و کوشتن و ستەمکاری خەڵکی وڵاتەکەی خۆی و دانیشتووانی پیشەکانی دیکە، بە تایبەت ئیستغلالکردنی دەندانەی کۆیلەکان، کە بوون لەو قۆناغەدا بە مرۆڤ هەژمار نەکراوە، نەیتوانی بگاتە دەسەڵاتی ئەوە و نەیتوانی تەختەکەی بپارێزێت. ئەمەش هەموو ئیمپراتۆر و پاشا و فەرمانڕەواکان دەگرێتەوە بە درێژایی مێژوو. لە لایەکی دیکەوە لە مێژووی هەموو کۆمەڵگایەکدا کەسانێک هەن کە ئاڵاهەڵگری ناڕەزایەتی بەرامبەر بە سیستەمی ستەمکار و تاڵانچیی دەسەڵاتدارەکان بوون، یان ڕۆڵیان هەبووە لە گەشەکردنی شیعر، زانست، ئەدەب، و هونەر. سپارتاکۆس، سەتارخان، سوکرات، حافز، گۆتە، خەیام، پاستور، بیتهۆڤن و چێ گیڤارا لەم پۆلەن.

ئەگەر بەڕاستی کەسێک بیەوێت شانازی بە کولتوری بەرزە و شانازی بکات، ئەوا لەم پەلەدا نموونەی خۆی هەڵدەبژێرێت نەک لە ناو فەرمانڕەوا و خانەدانی پاشا و ئیمپراتۆرەکاندا. کەسێک کە بەدوای خۆبەخشی و ئاشتیخوازی و کولتوری باڵادا دەگەڕێت لە مێژووی کۆندا بەدڵنیاییەوە دەبێ بگاتە سپارتاکۆس نەک قەیسەر! بەڵام دوای ئەم ژمارەیەی کورش پێداگری چییە بۆ نیشاندانی ئاشتی و خۆبەخشی و بەدەستهێنانی شەرەفی نەتەوەیی؟! پێداگری لەسەر مرۆڤدۆستی ناسیۆنالیزم چییە؟

ئەوان دەیانویست ئیسلام بکەنە مۆدێرن و بیری جیاواز و "پرۆتستانت" بکەن و سەرکەوتوو نەبوون، ئێستا بەڕواڵەت نۆرەی "ناسیۆنالیزمی بیری جیاواز"ە! ئەگەر کەسێک خۆی لەسەر پێڵاوەکانی نەبێت، لەژێر ناوی خودیئینسان وئینسانیەتدا بەرگری لە مرۆڤ و ئینسانیەتدا دەکات. پێویست بەم ئەڵقەی ناوەندە ناکات. کەسێک کە لەمرۆڤدۆستیەوە دەست پێ بکات ناگاتە هاونیشتمانی، دەگاتە هاو جۆرەکەی؛ ناگاتە ناسیۆنالیزم، بەڵکو دەگات بە ئینتەرناسیۆنالیزم.

بەڕای من دامودەزگاکانی وەک دکتۆری بێ سنوور یان پارێزەری بێ سنوور زۆر لە ڕێکخراوە نەتەوەیی و نیشتمانپەروەرە ڕەنگاوڕەنگەکان نزیکترن کە بانگەشەی خزمەتکردنی هاونیشتمانییە پەرێشەکان دەکەن! بەڵام بێگومان واقیعەکە ئەوەیە کە ئەمەلە بەرزکردنەوەی کەیسی کۆڕشدا لەگەڵ هەڵەیەکی نەزانین ڕووبەڕوو نەبوینەتەوە.

کێشەکە لەوەدا نییە کە هەندێك کەس بەهەڵە بەهۆی خۆشەویستی بۆ مرۆڤایەتی و مافی مرۆڤەوە کوێر بوون! خاڵی دەستپێک ناسیۆنالیزمە و مەبەست و ئامانج لە بنەڕەتدا ئێران و ئێرانیبوونە. ڕێزگرتن لە کۆڕەش ڕێزگرتن لە خۆبەخشی و خێرخوازی نییە، بەڵکو دروستکردنی تۆمارێکی نەتەوەیی-نیشتمانپەروەری و مێژووییە بۆ ئەو گەلەی کە چەندین سەدە لەژێر چەقۆی پاشا و ئیمپراتۆرەکاندا کێشراون. ئەمە بەشێکە لە هەوڵە ناسیۆنالیستەکان بۆ ئەوەی هەموو خەڵک، فەرمانڕەوا، مەحکوم، ستەمکار، ستەملیکراو، سەرکوتکەرو، سەرکوتلکراو، یەکگرتو و یەکسان و بەیەک ئاراستەدا لەژێر ناونیشانی "نەتەوەی سەربەرز" دەربکەون هەر وەک وتم بەرژەوەندی کەمینەیەکی مفتەخۆری دەسەڵاتدار لە جێگەی بەرژەوەندییەکانی هەموو کۆمەڵگا دابنێن. بەکارهێنانی راستەقینەی تیۆری زانستی کۆرش وەک باوکی مافی مرۆڤ، تەنانەت ئەگەر نیەتێکی باشیش لە پشت ئەم بیرۆکەیە هەبێت، جگە لەمە هیچی تر نییە!

سیاوەش شەهابی: یەکێک لەو تاکتیکانەی کە کۆماری ئیسلامی لە وروژاندنی هەستی نەتەوەپەرستیدا بەکاری هێناوە، باس لە پێشکەوتنی پیشەسازی و تەکنەلۆژیای ناوخۆیی بووە و ئەمە وابەستەی بێگانە

نین. ناسیۆنالیستەکان نزیکەی هەمان هەڵوێست دووبارە دەکەنەوە. ڕای ئەوە چییە لەسەر ئەم پیشەسازی و تەکنەلۆجیایە نیشتمانییە و وابەستەنەبوون بە وڵاتانی دیکە؟ لە بنەڕەتدا، لە جیهانێکدا کە بەرەو جیهانگیری هەنگاو دەنێت، تا چەند ئەم جۆرە لەدوانانە ڕاستن و ناتوانێت حکومەتێک وابەستەی وڵاتانی دیکە نەبێت، وەک ئەوەی دەڵێت؟
حەمید تەقوایی: لە دنیای ئەمڕۆدا تەکنەلۆجیا لە هیچ وڵاتێکدا ناوخۆیی نییە، نە پرۆسەی بەرهەمهێنان، تەنانەت پرۆسەی سووڕانەوە و کەڵەکەبوونی سەرمایە. تەنانەت کۆماری ئیسلامیش لەوە تێگەیشتووە کە بە شکاندنی ئەو بنبەست و قەیرانە ئابوورییەی کە مامەڵەی لەگەڵدا دەکرد و لە ئاستێکی ئاساییدا دەست بە چەرخی بەرهەمهێنان بکات، دەبێ مۆدێلی نێودەوڵەتیی بانکی نێودەوڵەتی جێبەجێ بکات. پلانی نەشتەرگەری ئابووری ئەحمەدی نژاد لەسەر ئەوە دامەزراوە. بەڵام کۆماری ئیسلامی و چینی دەسەڵاتدار بەگشتی بە هەر شێوەیەك ئابووری خۆی دەسووڕێنێتەوە، لە ڕوانگەی کرێکاران و کۆی جەماوەری بێبەشەوە پاڵیان بە خوار هێڵی هەژارییەوە ناوە (واتە بەپێی ئاماری خودی حکومەت، زیاتر . لە سەدا هەشتای خەڵکی ئێران)، گرنگ نییە کە و بە چ جۆرە تەکنەلۆژیایەک.ومتمانەی لە کام بانک لە ئێران یان جیهان بە سەرمایەی قەرزەوە دەچەوسێنێتەوە، کرێکاران و جەماوەری خەڵکی بێبەش دەیانەوێت ئەم هەژاری و نەهامەتی و بێکاری و چەوسانەوەیان بە تەواوەتی کۆتای بێت. لە جیهانی ئەمڕۆدا بە ئابووری سەربەخۆ مومکین نییە، بەڵام ئەگەر بکرایە، جگە لە چەوساندنەوەی زیاتر و نادادپەروەرییەکی توندتر و دڕندانەتر هیچ مانایەکی دیکەی بۆ کرێکار نەدەبوو. ئەو سەرمایەیەی کە دەیەوێت لە ئێران- و لە هەموو وڵاتێکی جیهاندا- تەنیا بە پشت بەستن بە سەرچاوە ناوخۆییەکانی خۆی بەرهەم بهێنێت و کەڵەکە بکات، دەبێت لە پێت لەگەردنی کرێکاران توندتر بکات و ئەم "بەرهەمهێنانی نەتەوەیی سەربەخۆیە" ئەگەر بتوانرێت، هیچ سوودێکی بۆ کرێکاران و زەحمەتکێشان نییە.
سیاوەش شەهابی: لێرەدا دەمەوێت دوو پرسیار بکەم کە لە گفتوگۆیەکدا وروژێنران. فاکتەری یەکگرتنەوەی نەتەوەیەک (کە لە نەتەوە و مەیلی جیاوازی ئایینی و سیاسی پێکهاتووە) لە چوارچێوەی سنوورە تایبەتەکانی وڵاتێکدا دەتوانێت چی بێت؟ ئەگەر نیشتیمانپەرستی و نیشتمانپەروەری نەبێت، ئەوا ئەو فاکتەرە پاڵنەرە چییە کە پاڵنەرەکە بۆ بەرگریکردن خەڵک لەخۆی لە دۆخە مەترسیدارەکانی وەک دەستدرێژی و شەڕانگێزی وڵاتێکی بیانیدا؟
حەمید تەقوایی: پێش هەموو شتێک دەبێ بگوترێ لە مەقولاتی وەک

یەکڕیزی نەتەوەیی و یەکێتی نەتەوەیی، ڕاستی و واقیعێک لە ئارادا نییە. ئەمانە ئەو چەمکانەن کە چینی دەسەڵاتدار دروستیان کردوە بۆ پەردەپۆشکردنی ئەو جیاوازی و هەڵاواردنە گەورە ئابووری و سیاسی و کۆمەڵایەتییەی کە لە هەموو کۆمەڵگاکاندا لە نێوان سەرمایەدار و کرێکاردا هەیە و لە ئاستێکی گەورەتردا لە نێوان کەمایەتی دەسەڵاتداری ئیمتیازدار و جەماوەری گەورەی خەڵکەکەدا. چ جۆرە یەکڕیزییەک لە نێوان کەسانی وەک ڕەفسەنجانی و مەحسولی و خامنەیی و ئایەتوڵڵا ملیاردێرەکانی تردا هەیە لەگەڵ کرێکارێک کە تا نان پەیدا دەکات ئاوی نیە ١/٣ی هێڵی هەژاریەکەش موچەکەی خۆی شەش مانگ شەش مانگیش نادات ئەبێت چ یەکێتیەک دەتوانێت لەم نێوەدا بونی هەبێت؟ یان لە نێوان ئەو کرێکارە ئەمریکییەی کانەکان کە هەفتەی ڕابردوو لە ژێر داروپەردوودا لە ڤێرجینیا نەژرابون لەگەڵ کەسانی وەک ڕۆکفێلەر و فۆرد و بیل گەیتسدا؟
بەپێی ئامارە فەرمییەکانی کۆمەڵگەی ئەمریکی، لە سەدا ٩٠ی سەروەت و سامانی ئەو کۆمەڵگایە لە دەستی ١%ی خەڵکدایە. ئەمەش یەک لە سەدی سەرمایەدارە فرە ملیاردێرەکانە کە پێشتر هەمان لە سەدا ٩٠ی سامانی ئەفسانەییان کەڵەکە کردووە. خەسڵەتی کۆمەڵگای ئەمریکی ئەم دابەشکاری و جیاکارییە گەورەیە، نەک یەکڕیزی و یەکڕیزی نەتەوەیی ئەم دوو جەمسەرە کۆمەڵایەتییە دژبەیەک. لە هەموو وڵاتە سەرمایەدارەکان و لە کۆماری ئیسلامی ئێراندا ئەم دوو جەمسەرە هەژاری و سامانە ڕووبەڕووی یەک دەبنەوە. بە تایبەت لە کۆماری ئیسلامیدا ئەم جیاوازی و هەڵاواردنە گەورەیە بەربڵاوە. کەمینەیەکی کەم کە ئایەتوڵڵاکان و ئاغاکانیان سەرکایەتی دەکەن، بە دۆلار و یۆرۆ ملیاردێرن و زۆرینەی رەهای خەڵکیش لەگەڵ هەژاری و نەهامەتیدا خەبات دەکەن. یەکێتی نەتەوەیی درۆیەکی گەورەیە بە داپۆشینی ئەم ڕاستییە. بە ئەوەی لە سەردەمی ئاشتیدا لە ژێر ناونیشانی پیلانگێڕی لەلایەن بێگانە و دوژمنانی نەتەوەیی و دەستێوەردانی دەرەکی (ئەوەی کۆماری ئیسلامی لە دە مانگی ڕابردوودا کردی) و لە کاتی جەنگدا، کاتێک چینە دەسەڵاتدارەکانی وڵاتان بە مسۆگەرکردنی ئامانج بەرژەوەندییە سیاسی و ئابووریەکانی خۆیان دادەنێن، بە هاندانی میللی و نیشتمانپەروەرانە جەماوەری خەڵکی کرێکار دەکەنە گۆشتی بەردرم تۆپ (ئەوەی لە کاتی شەڕی ئێران و عێراقدا کردیان). لایەنی تەواوکەری ئەم فریوانەی “یەکڕیزی نەتەوەیی” دوژمن داتاشینی “دەرەکی” و “بێگانەکان”ە.
خەڵکی وڵاتان لەگەڵ یەکتر دوژمن نین، جەماوەری خەڵکی زەحمەتکێش لە شەڕدا نین لەگەڵ یەکتر. شەڕ و دوژمنایەتی “نەتەوەیی” لە ڕاستیدا شەڕی نێوان چینە دەسەڵاتدارەکانە (لە سەردەمی ئێمەدا

سەرمایەدارەکان) بە دەستبەرکردنی بەرژەوەندییەکانی خۆیان. لە سەد ساڵەی ڕابردوودا دوو جەنگی جیهانی و سەدان شەڕی ناوچەیی ڕوویانداوە، کە هۆکار و زەمینەیان جگە لە بەریەککەوتنی بەرژەوەندییەکانی چینی سەرمایەداری لە وڵاتانی شەڕکەردا هیچی دیکە نەبووە. پیرۆزییەکانی "نەتەوەیی و نیشتمانپەروەری" لە کاتی شەڕدا، هەروەها لە کاتی ئاشتیدا، بەرگێکە بۆ دانانی بەرژەوەندییەکانی کەمینەیەکی مفتەخۆر لە جیاتی بەرژەوەندییەکانی هەموو خەڵک.

لە کاتی ئاشتیدا لەگەڵ هەوربوونەوەی ناسیۆنالیزمدا خەڵک بە ملکەچ و گوێڕایەڵی دەهێڵنەوە، ناڕەزایەتی و خەباتی جەماوەری دژ بە حکومەت لە ژێر ناوی پیلانگێڕی بێگانەدا سەرکوت دەکەن و لە کاتی شەڕدا بە شمشاڵی ناسیۆنالیزم جەماوەر دەنێرن بۆ بەرەکان و بەکوشتیان ئەدەن بۆ دەستبەرکردنی بەرژەوەندییەکانی خۆیان. ئەمە تەواوی ئەرکی ناسیۆنالیزمە لە شەڕ و ئاشتیدا، سەبارەت بە پاڵنەرەکانی بەرگریکردن خەڵک لەخۆی لە "کاتە نالەبارەکانی وەک دەستدرێژیی وڵاتێکی بێگانە"، پێویستە بگوترێ کە کێشەی توند و بەردەوام و هەمیشەیی خەڵک، بە تایبەت لە دەسەڵاتە دیکتاتۆرەکانی وەک کۆماری ئیسلامیدا، بەرگریکردنە لە خۆ لە بەرامبەر هەژاری و بێکاری.و بێ یاسایی و زوڵم وچەوسانەوە و ستەمە لەلایەن حکومەتەوە نەک هێرشی دوژمنانی بیانی. هێزی بزوێنەری مرۆڤەکان چییە؟

بەرگریکردن لە ژیان و ئازادی و خۆشگوزەرانی و ماف و کەرامەت و بژێوی ژیانی خۆیان و هاومرۆڤەکانیان. مرۆڤەکان لە بەرامبەر دەستدرێژکاردا بەرگری لە ژیان و مافی ئینسانیان دەکەن، بەڵام ئەم هێزە دەستدرێژکارە حکومەتی "نیشتمانی" یان حکومەتی دەسەڵاتداری وڵاتێکی تربێت. مرۆڤەکان پێویستیان بە ناسیۆنالیزم و ئایین و ئەم جۆرە ئایدۆلۆژیا ژهراوی و دابەشکەرانەیە نییە بۆ بەرگریکردن لە خۆیان. بەرگریکردن لە کەرامەتی مرۆڤ و خۆشگوزەرانی و ئازادی بەهێزترین و یەکخستنەوەترین (یەکگرتن لەسەر ئاستی جیهان و نەک تەنها یەک وڵاتدا) هێزی بزوێنەری جەماوەری خەڵکە لە دژی هەر جۆرە چەوساندنەوە و شەڕانگێزی و ستەمکارییەک.

سیاوەش شەهابی: ئەمەی کە ئێستە کرێکارییەکان تاوانبار دەکرێین بەوەی کە کاتێک باوەڕتان بە جیهان زێدی هەیە، بۆچی لە چوارچێوەی وڵاتی ئێراندا شەڕ دەکەن؟ بۆ لە وڵاتێکی دیاریکراودا لەسەر بنەمای بیری ئینتەرناسیۆنالیستی خۆت شەڕ ناکەیت. ئایا ئەم خەباتە لە چوارچێوەی ئێراندا هەمان مەسەلەی ناسیۆنالیزم نییە کە دەوڵەت سەرەتا شتێک بە وڵاتی خۆت بکە؟ وەڵامت چییە؟

حەمید تەقوایی: لە ئاستێکی کۆمەڵایەتی و بنەڕەتیدا، بەمانایە و

بەمانایە کە بڵێین کرێکارانی کۆمۆنیست پێیان باشترە خۆیان وڵاتی خەبات هەڵبژێرن. ئەوەندە بەمانایە کەسێک ئامۆژگاری جەماوەری کرێکارانی وڵاتێک دەکات کە بچن بۆ شوێنێکی تر شەڕ بکەن!
کۆمۆنیزمی کرێکاری بزووتنەوەیەکی جیا نییە لە خەباتی ڕۆژانەی کرێکاران بۆ ڕزگارکردنی خۆیان و هەموو کۆمەڵگا لە هەژموونی سیاسی و ئابووریی چینی سەرمایەدار. ئەگەر ئەم خەباتانە شێوەی نیشتمانیان هەبێت، ئەمە هیچ پەیوەندییەکی بە ناسیۆنالیزمەوە نییە، بەڵام بەڕوونی لەبەر ئەوەیە که دوژمنی کرێکاران و جەماوەری خەڵك، واتە چینی سەرمایەداری، سەروەری خۆی لە شێوەی ڕێکخستووە وڵاتان و لە شێوەی حکومەتە نیشتمانییەکان، و بەرەنگاربوونەوەی زاڵبوونی ئەم چینە حەتمییە لە چوارچێوەی وڵاتدا پێکدێت و بەرەو پێشەوە دەڕوات. چینی کرێکار سەرەتا دەبێت لەڕووی سیاسییەوە لە حکومەتە بۆرژوازییەکان ڕزگاری بێت و هەر لەبەر ئەم هۆکارەش حیزبی چینی کرێکار، حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری، لەسەر ئاستی نەتەوەیی دروست دەبێت. کۆمۆنیستێک لەوانەیە لە هەر وڵاتێکدا شەڕ بکات، بەڵام چینی کرێکار و حیزبە پێشەنگەکەی ئەم بژاردەیەیان نییە. بۆرژوازی حکومەتی جیهانی نییە، حکومەتی نەتەوەیی هەیە، چینی کرێکاریش دەبێت سەرەتا مامەڵە لەگەڵ ئەم حکومەتە نەتەوەییانە بکات بۆ ئەوەی خۆی و تەواوی کۆمەڵگا ڕزگار بکات. کرێکاران دەبێ حکوومەتی ئەو وڵاتە بڕوخێنن کە تێیدا کار دەکەن و تێیدا دەژین. وە ئامانجی حیزبەکەمان جگە لەمە هیچی تر نییە.

سیاوەش شەهابی: با پرسیارێکی تری دووبارە و کۆن بکەم. ڕاتان چییە لەسەر سروودی نەتەوەیی و ئاڵای ئێران؟ سروودێک و ئاڵایەک کە لە پێشبڕکێی وەرزشی جیهانیدا دەژەنرێت و بەرز دەکرێتەوە، بۆ نموونە. ئایا لەگەڵ ئەوەدایت کە بۆ نموونە سروودی نێونەتەوەیی یان سروودی ئێرانی (بە شیعری حوسێن گوڵ گوڵابەوە) بۆ کۆماری ئیسلامی ببێتە سروودی نەتەوەیی داهاتووی ئێران؟ بۆچی دەبێت وڵاتێک ئاڵا و سروودی نەتەوەیی هەبێت و بەڕای ئێوە ئەمانە چۆن دیاری بکرێن؟

حەمید تەقوایی: ئێمە کێشەمان نییە لەگەڵ سیمبول و هێماکانی وەک ئاڵا و گۆرانی، بەڵام ئەمانە بە نیشانەی زۆرێک لە کۆمەڵگا و وڵاتە جیاوازەکانی جیهان دەزانین (لە دۆخێکدا کە زەوی بەسەر وڵاتدا دابەش دەبێت) و نەک هێمای نەتەوەیی یان نیشتمانی و ڕەگەزی. تا جیهان بەسەر وڵاتدا دابەش بێت، ئەم وڵاتانە ناو و نیشانە و هێمای تایبەت بە خۆیان دەبێت، بەڵام بە بڕوای ئێمە ئەمانە نیشانەی کۆمەڵگا مرۆییەکانن کە بەسەر وڵاتاندا دابەش بوون، نەک نەتەوەیی و نیشتیمانی و مێژوویی و هتد. بێگومان ئێمە بە بۆرژوازی (و کولتووری ناسیۆنالیستی کە حوکمڕانی کۆمەڵگاکان

دەکات) وانییە. لە ئایدۆلۆژیای ناسیۆنالیستیدا سروود و ئاڵا زۆر زیاترە لە نیشانە تایبەتمەندەکانی کۆمەڵگەیەکی دیاریکراو. لە فەرھەنگی ناسیونالیزمدا سروود و ئاڵا، وەک ناوی نیشتمان، ھەمای یەکێتی نەتەوەیی، شەرەفی نەتەوەیی، باڵادەستی نەتەوەیی، مێژووی نەتەوەیی و پوختەیەکن لە ھەموو ئەو دەمارگیر و خورافە نەتەوەییەی کە چینی دەسەڵاتدار بۆ پاراستنی خۆی باڵادەستی. بۆ چینی کرێکار، و جەماوەری خەڵک کە ھیچ بەرژەوەندییەکیان لە ئیستغلالکردنی سەرمایەداریدا نییە، سروود و ئاڵا و ھەما و ڕەمزەکانی تر دەبە پێچەوانەی دەرکەوتنی مرۆڤایەتی و خۆبەخشی و ھەمان چارەنووسی ھەموو خەڵکی جیهان بێت. لە کۆمەڵگای سۆسیالیستی کە ئێمە دەمانەوێت، خەڵک ئاڵا و سروودیوڵات دیاری دەکات، منیش بە دڵنیاییەوە دەتوانم بڵێم جەماوەری خەڵکی شەریف و بەئەمەک کە ھیچ بەرژەوەندییەکیان بە شەرەف و شانازیی نەتەوەیی نییە، لەسەر بنەمای پێوەرەکانی ئینسانی سروودەکە ھەڵدەبژێرن و نەک ستانداردی نەتەوەیی و نیشتیمانی، دەنگ بە ئاڵای دڵخوازی خۆیان دەدەن.

٣ئۆکتۆبەری ٢٠٢٢